

Ljndeni

„ÚŽASNÉ... DIELO, KTORÉ JE
STRHUJÚCE A ZÁROVEŇ HLBOKÉ.“

GUARDIAN

**JEANETTE
WINTERSON**

**FRAN
KISS
STEIN**

PRÍBEH LÁSKY

Frankissstein

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Jeanette Winterson
Frankissstein – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

FRANKISSSTEIN

**JEANETTE
WINTERSON**

**FRAN
KISS
STEIN**

PRÍBEH LÁSKY

Ljndeni

Môžeme prehrať a môžeme vyhrať, ale už tu nikdy znovu nebudeme.

Eagles: Netlač na pílu

Ženevské jazero, 1816

Realita je rozpustná vo vode.

To, čo sme videli, skaly, breh, stromy, člny na jazere, to všetko stratilo obrysy a rozmazalo sa v dlhej šedi celotýždenného dažďa. Dokonca aj dom, ktorý sme považovali za kamenný, sa mihal v hustej hmle a občas sa ako obraz v sne zjavili dvere alebo okno.

Všetko pevné sa rozpustilo na svoj vodný protipól.

Oblečenie nám neuschýnalo. Keď sme vchádzali dnu, a museli sme vchádzať dnu, lebo sme museli chodiť von, nosili sme so sebou dážd. Premočenú kožu. Vlnu, ktorá páchla ovcami.

Na spodnej bielizni mám pleseň.

Dnes ráno som si povedala, že sa prejdem nahá. Načo je premočená látka? Alebo potiahnuté gombíky, ktoré v dierkach tak napuchli, že ma včera museli vystrihnúť zo šiat?

Dnes ráno som mala posteľ takú mokrú, ako keby som sa celú noc potila. Okná sa zahmlievali od môjho dy-

chu. Aj tam, kde v kozube horel oheň, drevo syčalo ako sklúčenosť prírody. Nechala som ťa spať a vlhkými chodidlami som potichu schádzala po schodoch pokrytých povlakom.

Nahá.

Otvorila som dvere domu. Stále pršalo, vytrvalo a ľahostajne. Už sedem dní, ani rýchlejšie, ani pomalšie, ani viac, ani menej. Zem nedokázala pohlcovať viac vody a bola všade ako špongia – zo štrkových chodníkov vymokala voda, v udržiavanej záhrade vyrazilo niekoľko pramienkov, ktoré vymieľali pôdu, a tá sa zhromažďovala v hustých čiernych kalužiach pri našej bráne.

Dnes ráno som sa však vybrala za dom, vyššie do sva-hu, a dúfala som, že sa pretrhnú mračná a uvidím jazero, ktoré sa pod nami rozprestieralo.

Počas výstupu som rozmýšľala, aké to muselo byť pre našich predkov, keď sa bez ohňa a často aj bez prístrešia túlali prírodou, takou nádhernou a štedrou, ale vo svojom pôsobení takou nemilosrdnou. Rozmýšľala som o tom, že bez jazyka, alebo pred vznikom jazykom, myseľ nedokáže utešiť samu seba.

A predsa nás práve jazyk našich myšlienok mučí viac než akýkoľvek prebytok alebo nedostatok prírody.

Aké by to bolo – nie, čo by to bolo? Na túto otázku neexistuje nijaký protipól, nijaká podobnosť. Čo by to bolo, byť bez jazyka – nie zviera, ale niečo bližšie ku mne?

Stojím tu vo svojej nedostatočnej pokožke, naskočili mi zimomriavky a chvejem sa. Úbohé stvorenie, čo nemá

ňufák ako pes, rýchlosť ako kôň, krídla ako neviditeľné myšiaky hôrne, ktorých škrekot pripomína stratené duše, ani plutvy, ba ani chvost morskej panny do tohto premočeného počasia. Nie som taká vybavená ako plch, čo zmizol v skalnej praskline. Som úbohá bytosť, dokážem len rozmýšľať.

V Londýne som nebola taká spokojná, ako som tu pri jazere a v Alpách, kde myseľ nájde samotu. Londýn je večný – ustavičná prúdiaca prítomnosť, čo sa ženie k ustupujúcej budúcnosti. Tu, kde čas nie je taký nahustený ani taký vzácny, si predstavujem, že by sa mohlo stať čokoľvek, že je možné všetko.

Svet sa nachádza na počiatku niečoho nového. Sme duchovia, ktorí vytvárajú svoj osud. A hoci nie som vynálezkyňa strojov, som vynálezkyňa snov.

A preda ľutujem, že nemám mačku.

Nachádzam sa nad strechou domu, komíny vytrčajú cez vlhkú tkaninu pariaceho sa dažďa ako uši obrovského zvierata. Pokožku mám pokrytú kvapkami čirej vody, ako keby som nimi bola vyšívaná. Na mojej ozdobenej nahote je niečo elegantné. Bradavky mám ako struky boha dažďa. Ochlpenie prirodzenia, vždy husté, sa hmýri ako tmavý krdeľ rýb. Dážď stále hustne ako vodopád a ja som v jeho vnútri. Mám premočené viečka. Päťami si utieram zorničky.

Shakespeare. Ten vymyslel to slovo: zornička. Aká je v tom hra? Zornička?

*.. V ten čas však
tú trávu vytlač Lysandrovi v zrak,
ježž mok zná takú silu vyvinúť,
že ňou ztaď vymne razom všetok blud
a zorničky mu v tóni obočia
zas s obvyklým sa vidom zatočia.*

Vtom to uvidím. Myslím si, že to vidím. Čo to zrejme vidím?

Postavu, obrovskú, otrhanú, ako sa rýchlo pohybuje na skalách nado mnou, stúpa odo mňa preč, je ku mne obrátený chrbtom, jeho pohyby sú sebaisté a zároveň vážavé, ako pohyby mladého psa s priveľkými labami. Chcela som zavolať, ale priznávam, že som sa bála.

A potom tá vízia zmizla.

Pomyslela som si, že ak je to cestovateľ, ktorý zablúdil, nájde náš dom. On však stúpala preč, ako keby už dom našiel a pokračoval v ceste.

Znepokojená, či som naozaj videla postavu, a rovnako znepokojená, či som si ju len predstavovala, som sa vrátila k domu. Potichu som vkĺzla dnu, tentoraz bočným vchodom, a trasúc sa od chladu som vyšla po oblúku schodiska.

Na poschodí stál môj manžel. Priblížila som sa k nemu, nahá ako Eva, a videla som, že pod zásterou košele sa mu pohla mužnosť.

Bola som sa vonku prejsť, povedala som.

Nahá? spýtal sa.

Áno, odvetila som.

Vystrel ruku a dotkol sa mojej tváre.

*Z čoho si stvorený ty, podstata,
že tieňov, čo ťa chcú, je taký nával?*

William Shakespeare: Sonety
(preklad: Lubomír Feldek)

V ten večer sme všetci sedeli pri kozube, v miestnosti bolo viac tieňov než svetla, keďže sme nemali veľa sviečok a nedalo sa po ne ísť, kým sa počasie nezlepší.

Je tento život neusporiadaný sen? Je vonkajší svet tieň, zatiaľ čo podstata je to, čo nemôžeme vidieť, čoho sa nemôžeme dotknúť, čo nemôžeme počuť, a predsa to vnímame?

Prečo je potom tento sen o živote ako nočná mora? Prečo je taký horúčkovitý? Spotený?

Alebo je to tak, že nie sme ani mŕtvi, ani živí?

Bytosť, ktorá nie je ani mŕtva, ani živá.

Celý život sa bojím takéhoto stavu, a tak mi pripadá lepšie žiť, ako sa dá, a nebať sa smrti.

A tak som s ním v sedemnástich odišla a tieto dva roky sú pre mňa životom.

V lete 1816 si básnici Shelley a Byron, Byronov lekár Polidori, Mary Shelleyová a jej nevlastná sestra Claire Clairmontová, vtedy Byronova milenka, prenajali dva domy pri Ženevskom jazere vo Švajčiarsku. Byron býval vo veľkej Ville Diodati a Shelleyovci obsadili menší a krajší dom trochu nižšie na svahu.

Tieto rodiny mali takú zlú povest, že hotel na opačnom brehu jazera pripravil pre svojich hostí teleskop, aby mohli pozorovať výčiny takzvaných satanistov a sexualistov, ktorí sa delili o ženy.

Je pravda, že Polidori bol zamilovaný do Mary Shelleyovej, ale ona sa s ním odmietala vyspať. Byron sa možno vyspal s Percym Shelleyom, ak mal k tomu Shelley sklony, neexistuje však o tom nijaký dôkaz. Claire Clairmontová by sa vyspala s hocikým – pri tejto príležitosti sa vyspala len s Byronom. Rodiny trávili všetok čas spolu – a potom začalo pršať.

Môj manžel zbožňuje Byrona. Každý deň sa člnkujú na jazere a rozprávajú sa o poézii a slobode, zatiaľ čo ja sa vyhybam Claire, s ktorou sa nedá rozprávať o ničom. Musím sa vyhybať Polidorimu, ktorý na mňa hádže psie pohľady.

Ale potom sa rozpršalo a daždivé dni nedovoľujú chodiť na jazero.

Aspoňže počasie nedovoľuje ani to, aby na nás zízali z opačného brehu. V meste som počula klebety, že videli, ako sa na Byronovej terase suší poltucta spodničiek. V skutočnosti videli posteľnú bielizeň. Byron je básnik, ale má rád čistotu.

A teraz nás stráži nespočetné množstvo žalárníkov, každý stvorený z kvapky vody. Polidori si z dediny priviedol dievča, aby ho zabávalo, aj my na vlhkých posteliach robíme, čo sa dá, ale myseľ treba zamestnávať rovnako ako telo.

V ten večer sme sedeli okolo dymiaceho kozuba a rozprávali sme sa o nadprirodzene.

Shelleyho fascinujú mesačné noci a nečakané výhľady na zrúcaniny. Verí, že každá budova si nesie odtlačok minulosti, akoby spomienku alebo spomienky, a že ak na-

stane správny čas, dajú sa vnímať. Lenže čo je to správny čas? Spýtala som sa ho to a on sa zamyslel nad tým, či čas ako taký závisí od tých, ktorí sa nachádzajú v čase. Či nás čas využíva ako kanály pre minulosť – áno, musí to tak byť, povedal, keďže niektorí ľudia sa dokážu zhovárať s mŕtvymi.

Polidori s tým nesúhlasí. Mŕtvi sú jednoznačne preč. Ak máme duše, nevracajú sa. Mŕtvola v márnici nemá nádej na vzkriesenie – ani na tomto svete, ani na tom druhom.

Byron je ateista a neverí v život po smrti. *Mátame sami seba*, hovorí, a to každému človeku stačí.

Claire nehovorí nič, lebo nemá čo povedať.

Sluha nám priniesol víno. Je to úľava, mať tekutinu, ktorá nie je voda.

Sme ako utopenci, vyhlásil Shelley.

Vypili sme víno. Tieň vytvárajú na stenách svet.

Toto je naša archa, povedala som, obývaná ľuďmi, ktorí čakajú, kým opadnú vody.

Čo myslíte, o čom sa rozprávali na arche, spýtal sa Byron, keď boli uzavretí v horúcom pachu zvierat? Verili, že celá zem spočíva vo vodnom obale ako plod v lone?

Polidori mu vzrušene skočil do reči (v tom je majster). Na medicíne sme mali rad takýchto plodov v rôznych štádiách vývoja, všetko potraty – prsty na rukách a nohách skrútené na protest proti nezvratnému osudu, oči zažmúrené pred svetlom, ktoré nikdy neuvidia.

Vidia svetlo, povedala som, matkina pokožka natiahnutá nad rastúcim dieťaťom prepúšťa svetlo. Naradovane sa obracajú k slnku.

Shelley sa na mňa usmial. Keď som čakala Williama, Shelley mal vo zvyku kľaknúť si, keď som sedela na kraji postele, a vziať moje brucho do rúk ako vzácnu knihu, ktorú ešte neprečítal.

Toto je svet v malom, hovorieval. A v jedno ráno, áno, pamätám si to, sme spolu sedeli na slnku a ja som cítila, ako moje dieťaťko kope od radosti.

Lenže Polidori je lekár, nie matka. Vidí veci inak.

Chcel som povedať, vyhlásil trochu urazene, lebo som mu skočila do reči (ako sa to u tých, čo sami skáču do reči, často stáva), *chcel som povedať*, že bez ohľadu na to, či duša existuje, alebo neexistuje, je okamih vedomia záhadou. Kde sa v maternici nachádza vedomie?

Chlapcom sa vedomie utvára skôr ako dievčatám, povedal Byron. Spýtala som sa ho, prečo si to myslí. Odvetil: Mužský princíp je pripravenejší a aktívnejší ako ženský princíp. To pozorujeme v živote.

Pozorujeme, že muži si podrobujú ženy, povedala som.

Aj ja mám dcéru, odvetil Byron. Je poddajná a pasívna.

Ada má len šesť mesiacov! A nevidel si ju, odkedy sa narodila! Ktoré dieťa, bez ohľadu na to, či je to chlapec, alebo dievča, po narodení nespí a necicia? Nejde tu o pohlavie, to je biológia!

Nuž, povedal Byron, myslel som si, že to bude úžasný chlapček. Keď už musím plodiť dievčatá, dúfam, že sa dobre vydá.

Život je len manželstvo? spýtala som sa.

Pre ženu? odvetil Byron. Kdeže. Muž má cit od života oddelený, žena ním žije, muž má na výber.

Moja mama Mary Wollstonecraftová by s tebou nesúhlasila, namietla som.

A predsa sa pokúsila zabiť pre lásku, povedal Byron.

Gilbert Imlay. Šarmantný človek. Podvodník. Žoldnier. Človek s bystrou myslou a predvídateľným správaním (prečo je to často tak?). Moja mama skočila z mosta v Londýne, sukne jej padajúcemu telu vytvorili padák. Nezmrela. Nie, nezmrela.

To prišlo až neskôr. Keď ma porodila.

Shelley videl, že ma to ranilo a je mi to nepríjemné. Keď som čítal knihu tvojej mamy, povedal Shelley a pozeral na Byrona, nie na mňa, presvedčila ma.

Za to som ho milovala – vtedy aj teraz. Prvýkrát mi to povedal, keď som bola šestnásťročná dievča a hrdá dcéra Mary Wollstonecraftovej a Williama Godwina.

Mary Wollstonecraftová: *Obhajoba ženských práv.* 1792.

Dielo tvojej mamy, vyhlásil Shelley svojím typickým ostýchavým aj sebaistým spôsobom, dielo tvojej mamy je pozoruhodné.

Kiežby som aj ja niečo urobila, povedala som, aby som bola hodna jej pamiatky.

Prečo si želáme zanechať po sebe stopu? spýtal sa Byron. Je to len márnivosť?

Nie, odvetila som, je to nádej. Nádej, že jedného dňa bude existovať spoločnosť, ktorá je spravodlivá.

To sa nikdy nestane, vyhlásil Polidori. Museli by sme vyhladiť všetkých ľudí a začať odznova.

Vyhľadit' všetkých ľudí, povedal Byron. Áno, prečo nie? A tak sa vraciame k našej plaviacej sa arche. Boh mal dobrý nápad. Zčať odznova.

A predsa ôsmich zachránil, poznamenal Shelley, lebo svet bolo treba zaľudniť.

Aj my sme tu taká malá archa, nie? vyhlásil Byron. My štyria v našom vodnom svete.

Piati, ozvala sa Claire.

Zabudol som, odvetil Byron.

V Anglicku bude revolúcia, poznamenal Shelley, tak ako bola v Amerike a vo Francúzsku, a potom naozaj začneme odznova.

A ako sa vyhneme tomu, čo nasleduje po revolúcii? Ešte za nášho života sme boli svedkami francúzskeho problému. Najprv Teror, keď každý človek donášal na svojho suseda, a potom tyran. Napoleon Bonaparte – treba ho nazývať kráľom?

Francúzska revolúcia nedala ľudu nič, povedal Shelley – a tak ľud hľadá silného človeka, ktorý tvrdí, že mu poskytne to, čo nemá. Nikto nemôže byť slobodný, ak najprv nie je sýty.

Veríš, že keby mal každý človek dostatok peňazí, dostatok práce, dostatok zábavy, dostatok vzdelania, keby ho neutláčali tí, ktorí sú nad ním, a keby sa nebál tých, ktorí sú pod ním, ľudstvo by dosiahlo dokonalosť? Byron sa to spýtal tým svojím záporným ťahavým tónom, bol si istý odpoveďou, a tak som sa mu vzoprela.

Ja áno! zvolala som.

Ja nie! vyhlásil Byron. Ľudská rasa hľadá vlastnú smrť. Ženieme sa k tomu, čoho sa najviac bojíme.

Pokrútila som hlavou. V tejto našej arche som mala pevnú pôdu pod nohami. Povedala som: To muži hľadajú smrť. Keby čo i len jeden z vás deväť mesiacov nosil v lone život a potom by mu to dieťa zahynulo pred očami ako bábätko, alebo ako maloleté, alebo v núdzi, v chorobe či vo vojne, nehľadali by ste smrť tak, ako to robíte.

A predsa je smrť hrdinská, povedal Byron. A život nie je.

Počul som, skončil nám do reči Polidori, *počul* som, že niektorí z nás neumierajú, ale žijú život po živote z krvi druhých. V Albánsku nedávno otvorili jeden hrob a mŕtvola, hoci mala sto rokov, áno, sto rokov (zmlkol, aby sme mohli žasnúť), bola dokonale zachovaná a na ústach jej bolo vidieť čerstvú krv.

Napíš ten príbeh, dobre? povedal Byron. Vstal a ponalieval víno z krčaha. Vo vlhkom počasí kríva výraznejšie. Pekná tvár mu ožila. Áno, mám nápad: ak tu máme trčať ako posádka archy, nech každý z nás zaznamená príbeh o nadprirodzenom. Ty, Polidori, napíšeš o nemŕtvych. Shelley! Ty veríš v duchov...

Môj manžel prikývol. Isteže, už som ich videl, ale čo je strašidelnejšie? Návšteva zo záhrobia alebo nemŕtvy?

Mary? Čo na to vravíš? (Byron sa na mňa usmial.)

Čo na to vravím?

Ale páni už zase nalievali víno.

Čo na to vravím? (V duchu si vravím...) Nikdy som nepoznala svoju matku. Zomrela, keď som sa narodila, a jej strata bola taká úplná, že som ju necítila. Nebola to strata mimo mňa – ako to býva, keď stratíme človeka, ktorého

poznáme. Vtedy existujú dvaja ľudia. Ten, ktorý ste, a ten, ktorý nie ste. Ale pri pôrode neexistuje ja/nie ja. Tá strata bola vo mne, keďže som predtým bola v nej. Stratila som niečo zo seba.

Môj otec robil, čo mohol, aby sa o mňa v detstve staral, keďže som bola bez matky, a robil to tak, že moju myseľ zahŕňal tým, čím nedokázal zahŕňať moje srdce. Nie je chladný muž – je muž.

Moja mama, i keď zároveň nesmierne inteligentná, bola kozubom jeho srdca. Moja mama bola miestom, kde stál, a plamene mu zohrievali tvár. Nikdy neodložila vášeň a súciti, ktoré sú prirodzené ženám – a rozprával mi, že keď bol unavený zo sveta, jej objatie bolo často lepšie než akákoľvek doteraz napísaná kniha. A ja tomu verím rovnako vášnivo, ako verím v knihy, ktoré ešte neboli napísané, a odmietam si vyberať medzi myšliou a srdcom.

Môj manžel má takú povahu. Byron zastáva názor, že žena je zrodená z muža – jeho rebro, jeho hlina –, a ja to u takého inteligentného muža, ako je on, považujem za podivné. Povedala som: Nie je zvláštne, že schvaľuješ príbeh stvorenia, ktorý čítame v Biblii, keď neveríš v Boha? Usmeje sa a pokrčí plecami, vysvetľuje: Je to metafora rozdielov medzi mužmi a ženami. Odvráti sa, predpokladá, že som to pochopila a že to je koniec témy, ale ja pokračujem, volám ho späť, keď kríva preč ako grécky boh. Nespýtame sa tuto doktora Polidoriho, ktorý ako lekár musí vedieť, že od príbehu stvorenia ani jeden živý muž neporodil nič živé? To vy, páni, ste z nás stvorení.

Páni sa na mne zhovievavo smejú. Do istej miery ma rešpektujú, ale práve sme k tej miere došli.

Hovoríme o oživujúcim princípe, povie Byron pomaly a trpezlivo ako dieťaťu. Nie o pôde, nie o postelnej bielizni, nie o nádobe – o životnej iskre. Životná iskra je mužská.

Súhlasím! vyhlásil Polidori a, samozrejme, keď dvaja páni súhlasia, tým pádom to musí byť pre každú ženu uzavreté.

A predsa mi je ľúto, že nemám mačku.

Niťovky, povedal neskôr Shelley, keď sme ležali v posteli. Muži oživilí kus niťovky. Žiarliš?

Hladkala som mu dlhé štíhle ramená, nohy som mala na jeho dlhých štíhlych nohách. Hovoril o doktorovi Darwinovi, ktorý podľa všetkého pozoroval dôkaz vôľového pohybu v kuse niťovky.

Teraz ma ťaháš za nos, povedala som – a ty, rozkročný dvojnožec, prejavuješ určité znaky mimovoľného pohybu v oblasti medzi trupom a rozkrokom.

Čo je to? spýtal sa potichu a bozkával mi vlasy. Poznám jeho hlas, keď mu začne takto preskakovať.

Tvoj vták, odvetila som a pod mojou rukou získaval život.

Toto je silnejšie než galvanizmus, vyhlásil. Škoda, že to povedal, lebo vtedy ma to vyrušilo a spomenula som si na Galvaniho a jeho elektródy a skáčuće žaby.

Prečo si prestala? spýtal sa môj manžel.

Ako sa volá? Galvaniho synovec? Tá kniha, čo máš doma?

Shelley vzdychol. Je však najtrpezlivejší človek, akého si dokážete predstaviť: *Opis najnovšieho vývoja galvanizmu pomocou série zvláštnych a zaujímavých pokusov, ktoré boli vykonané pred členmi komisie Francúzskeho národného ústavu a neskôr sa zopakovali v londýnskych učebniach anatómie. Aj s dodatkom, ktorý obsahuje autorove pokusy vykonané na tele zločincina popraveného v Newgate... 1803.*

Áno, to je ono, povedala som a energickejšie som pohybovala rukou, hoci nadšenie sa mi presunulo do mozgu.

Shelley ma jemným pohybom prevalil na chrbát a vošiel do mňa – túto rozkoš som neodmietla.

Máme tu celý ľudský život na to, povedal, aby sme si robili, čo chceme, s našimi telami a s našou láskou. Čo chceme so žabami a niťovkami? S vyškerenými a mykajúcimi sa mŕtvolami a s elektrickými prúdmi?

Nepíše sa v tej knihe, že sa mu otvorili oči? Tomu zločincovi?

Môj manžel zavrel oči. Napol sa a strieľal do mňa polovičné slová, ktoré sa stretávali s mojimi polovičnými slovami, a ja som odvrátila hlavu a dívala som sa von oknom, kde mesiac visel ako lampáš na stručnej a jasnej oblohe.

*Z čoho si stvorený ty, podstata,
že tieňov, čo ťa chcú, je taký nával?*

Sonet 54, povedal Shelley.

Sonet 53, povedala som.

Bol vyčerpaný. Ležali sme a hľadeli sme spolu von oknom na oblaky hnané vetrom, ktoré poháňali mesiac.

Tebou sú požehnané všetky tvary.

Milencovo telo odtlačené vo svete. Svet odtlačený v tele milenca.

Spoza steny bolo počuť, ako lord Byron nabodával Claire Clairmontovú.

Takáto noc s mesiacom a hviezdami. Dážď nám nedoprial takéto pohľady a teraz pôsobia krajšie. Shelleymu dopadlo na tvár svetlo. Aký je bledý!

Spýtala som sa ho: Veríš v duchov? Naozaj?

Verím, odvetil, veď ako by mohlo byť telo pánom ducha? Naša odvaha, naše hrdinstvo, áno, dokonca aj naša nenávisť, všetko, čo robíme a čo utvára svet – je to telo alebo duch? Je to duch.

Zamyslela som sa nad tým a odpovedala som: Keby sa raz nejakému človeku podarilo oživiť telo, či už galvanizmom, alebo nejakou inou, ešte neobjavenou metódou, vrátil by sa aj duch?

Tomu neverím, odvetil Shelley. Telo zlyháva a upadá. Lenže telo nie je pravdou o tom, kto sme. Duch sa neverráti do schátraného domu.

Ako by som ťa milovala, ty môj krásny chlapec, keby si nemal telo?

Miluješ moje telo?

A ako mu môžem povedať, že sedím a pozorujem ho, keď spí, keď má pokojnú myseľ a mlkve pery, a že ho bozkávam kvôli telu, ktoré milujem?

Nemôžem ťa rozdeľovať, vyhlásila som.

Objal ma dlhými rukami a hojdal ma na našej vlhkej posteli. Povedal: Keď moje telo zlyhá, najradšej by som

svoju myseľ vložil do skaly, potoka alebo oblaku. Moja myseľ je nesmrteľná – cítim to tak.

Tvoje básne, povedala som. Tie sú nesmrteľné.

Možno, odvetil. Ale okrem nich ešte niečo. Ako by som mohol zomrieť? Je to vylúčené. A predsa zomriem.

Aký je v mojom náručí horúci. Aký nekonečne vzdialený od smrti.

Už si vymyslela ten príbeh? spýtal sa.

Povedala som: Keď sa snažím, tak mi nič nenapadá, a chýba mi sila predstavivosti.

Mŕtvy alebo nemŕtvy? spýtal sa. Duch alebo upír – čo si vyberieš?

Čo by ťa najviac vystrašilo?

Chvíľu nad tým rozmýšľal, obrátil sa ku mne na lakti a tvár mal pri mne tak blízko, že som ho mohla vdychovať. Povedal: Duch, akokoľvek strašidelne by vyzeral a akokoľvek hrôzostrašne by sa vyjadroval, by vo mne vyvolal údiv, ale nie hrôzu, pretože kedysi žil, tak ako žijem aj ja, a prešiel do duchovného sveta, tak ako prejdem aj ja, a jeho telesná podstata už neexistuje. Ale upír je čosi odporné, čosi, čo svoje rozložené telo sýti žijúcimi telami iných. Jeho telo je chladnejšie než smrť a nepozná súciť, len apetít.

Takže nemŕtvy, povedala som, a kým som ležala s otvorenými očami a premýšľala, zaspal.

Naše prvé dieťa zomrelo hneď po narodení. Jeho studené a maličké telo som držala v náručí. Krátko na to sa mi snívalo, že nie je mŕtvy, že sme ho vymasírovali pálenkou, položili ho k ohňu a ožil.

Túžila som sa dotýkať jeho malého tela. Bola by som mu dala vlastnú krv, aby som mu vrátila život – bol mojou krvou, deväť temných mesiacov sa vo svojej skrýši živil ako upír. Mŕtvy. Nemŕtvy. Som navyknutá na smrť a nenávidím to.

Nepokoj mi bránil zaspať, a tak som vstala, zakryla som manžela, zahalila som sa do šálu, stála som pri okne a pozerala som sa na tmavé tieňe kopcov a ligotavé jazero.

Azda bude zajtra pekne.

Otec ma načas poslal k sesternici do Dundee a dúfal, že jej spoločnosť ma zbaví samoty. Lenže vo mne je niečo zo strážcu majáka a nebojím sa samoty ani divokej prírody.

Počas týchto dní som zistila, že najšťastnejšia som bola vonku a sama, čo najďalej od svojho skutočného života, a vymýšľala som si všemožné príbehy. Stala som sa sama sebe rebríkom a padacími dverami do iných svetov. Bola som sama sebe maskou. Už pohľad na postavu v dialke, ktorá si ide vlastnou cestou, mi nasmeroval predstavivosť k tragédii alebo zázraku.

Nudila som sa len v spoločnosti iných.

A doma mi otec, ktorý nedbal, čo sa hodí a nehodí pre dievča bez matky, dovolil, aby som nikým nevidená ticho sedela, keď k nemu prišli na návštevu priatelia a rozprávali sa o politike, o spravodlivosti aj o ďalších veciach.

Pravidelne k nám chodieval básnik Coleridge. Raz večer čítal nahlas svoju novú báseň *Pieseň o starom námorníkovi*. Začína sa takto – ako dobre si to pamätám:

*Zjaví sa starý námorník
a schmatne hneď jedného z nich.
Tá sivá brada, divý zrak.
„Pusť ma hneď! Nechaj ma tak!“*

Krčila som sa za pohovkou, ešte len dievča, fascinovane som počúvala príbeh, ktorý sa rozprával svadobným hosťom, a v duchu som si predstavovala strašnú plavbu po mori.

Na námorníka upadla kliatba, lebo zabil priateľského albatrosa, ktorý v lepších časoch sprevádzal loď.

V najstrašnejšej scéne je na lodi s otrhanými plachtami a zničenými palubami posádka mŕtvych, nepomazaných a zohavených, ktorých oživila strašná sila, a plavidlo smeruje ku krajine ľadu a snehu.

Zneuctil život, pomyslela som si vtedy aj teraz. Lenže čo je život? Zabité telo? Zničená myseľ? Skaza prírody? Smrť je prirodzená. Rozklad je nevyhnutný. Neexistuje nijaký nový život bez smrti. Nemôže existovať smrť, ak neexistuje život.

Mŕtvy. Nemŕtvy.

Mesiac už zakryli oblaky. Na jasnú oblohu sa rýchlo vrátili dažďové mraky.

Keby sa mŕtvola vrátila do života, žila by?

Keby sa dvere na márnici otvorili a my mŕtvi by sme sa prebudili... potom...

Mám horúčkovité myšlienky. Dnes večer takmer nepoznávam vlastnú myseľ.

V mojej duši sa odohráva čosi, čomu nerozumiem.

* * *

Čoho sa najviac bojím? Mŕtveho, nemŕtveho alebo, zvláštna predstava... toho, čo nikdy nežil?

Obrátila som sa k nemu – spiacemu, nehybnému, a predsa živému. Spiace telo poskytuje útechu, hoci napodobňuje smrť. Keby bol mŕtvy, ako by som žila?

Aj Shelley k nám chodieval – tak som sa s ním zoznámila. Mala som šesťnásť rokov. On dvadsaťjeden. Ženatý muž.

Nebolo to šťastné manželstvo. O svojej manželke Harriet napísal: *Mal som pocit, ako keby sa v odpornom a strašnom zväzku spojilo mŕtve a živé telo.*

Bolo to počas noci, keď kráčal šesťdesiatpäť kilometrov k domu svojho otca – v tej noci a v tom snovom tranze veril, že už stretol ženu, ktorá mu je súdená.

Zakrátko sme sa zoznámili.

Keď som si splnila domáce povinnosti, odkradla som sa k maminmu hrobu na cintoríne St. Pancras. Tam som čítala, opretá o jej náhrobok. Shelley sa so mnou čoskoro začal stretávať potajomky – myslím, že aj s maminým požehnaním, keď sme sedeli každý na jednej strane hrobu a rozprávali sa o poézii a revolúcii. Povedal, že básnici sú nepriznaní zákonodarcovia života.

Myslela som na ňu, ako tam leží v rakve. A nikdy som si ju nepredstavovala ako zhnitú, ale ako živú, tak ako je živá na kresbách ceruzkou, ktoré mám, a ešte živšia vo svojich dielach. Aj tak som však chcela byť pri jej tele. Pri jej úbohom tele, ktoré je jej už teraz nanič. A cítila som, a som si istá, že to cítil aj Shelley, že na tom hrobe sme

boli traja. Bola v tom útecha, a nie od Boha alebo z nebies, ale v tom, že pre nás bola nažive.

Milovala som ho za to, že mi ju priviedol naspäť. Nebol morbidny ani sentimentálny. Miesto posledného odpočinku. On je mojím miestom odpočinku.

Uvedomovala som si, že môj otec zabezpečil telo pred vykrádačmi, ktorí pre peniaze vykopú každú mŕtvolu, a vlastne konajú racionálne – načo je telo, ak sa nedá nijako využiť?

V pitevniach po celom Londýne ležia telá matiek, telá manželov, telá detí ako to moje, ktoré tam odviezli preto, aby im mohli vybrať pečeň a slezinu, rozbiť lebku, rozpíliť kosti, rozmotať tajné kilometre vnútorností.

Nebojíme sa *mŕtvosti mŕtvych*, vyhlásil Polidori. Bojíme sa toho, že nie sú mŕtvi, keď ich ukladáme do ich poslednej komnaty. Že sa preberú v tme, budú sa dusiť a zomrú v agónii. Videl som takúto agóniu na tvárach niektorých čerstvo pochovaných, ktorých priviezli na pitvu.

Nemáš svedomie? povedala som. Nemáš škrupule?

Nezaujímá ťa budúcnosť? odvetil. Svetlo vedy horí najjasnejšie v knôte namočenom do krvi.

Oblohu nado mnou preťalo rozoklané svetlo. Na okamih sa zdalo, akoby kratučko bliklo a potom stmavlo elektrické telo človeka. Nad jazerom zahrnelo, potom znovu zasvietil žltý cikcak elektriny. Z okna som videla mohutný tieň, ktorý sa rútil dolu ako zabitý bojovník. Rachot pádu otriasol oknom. Áno. Videla som ho. Strom zasiahnutý bleskom.

Potom sa spustil dážď ako bubnovanie milióna miniatúrnych bubeníkov.

Môj manžel sa pomrvil, ale neprebudil sa. V diaľke sa zablysol hotel, opustený, s prázdnyimi oknami a biely ako palác mŕtvych.

Tieňov, čo ťa chcú, je taký nával...

Musela som sa vrátiť do postele, lebo som sa znovu prebudila posediačky, s rozpustenými vlasmi a v ruke som zvierala záves postele.

Snívala som. Snívala som?

Videla som bledého adepta nesvätých umení, ako kľáčí pri veci, ktorú poskladal. Videla som vystretého ohyzdného ľudského fantóma, ktorý po pôsobení akéhosi mocného stroja prejavil známky života a neisto, položiť sa pohol.

Takýto úspech by tvorcu vystrašil – v hrôze by utiekol pred svojím ohavným dielom. Dúfal by, že chabá iskra života, ktorú vykresal, vyhasne, že vec, ktorá takto nedokonalá ožila, sa zmení na mŕtvu hmotu, a možno by zaspal vo viere, že mlčanie hrobu navždy uhasí letmú existenciu strašnej mŕtvoly, ku ktorej vzhliadal ako ku kolíske života. Zaspí, ale prebudí sa – otvorí oči a hľa, tá strašná vec stojí pri jeho posteli, odhŕňa závesy a pozerá naňho žltými, vodnatými, ale zamyslenými očami.

V hrôze som otvorila vlastné oči.

Ráno som oznámila, že som *vymyslela príbeh*.

Príbeh: sled súvisiacich udalostí, skutočných alebo vymyslených. Vymyslených alebo skutočných.

vymyslených

a

skutočných

Realita sa v horúčave obýba.

Cez mihotanie horúceho vzduchu hľadím na budovy, ktorých pevné istoty vibrujú ako zvukové vlny.

Lietadlo pristáva. Je tam billboard:

Vitajte v Memphise v štáte Tennessee.

Prišiel som na globálnu konferenciu Tec-X-Po o robotike.

Meno?

Ry Shelley.

Vystavovateľ? Predvádzateľ? Nákupca?

Novinár.

Áno, mám vás tu, pán Shelley.

Doktor Shelley. Wellcome Trust.

Ste lekár?

Áno. Zaujíma ma otázka, ako roboty ovplyvnia naše duševné a telesné zdravie.

To je dobrá otázka, pán doktor. A nezabúdajme na dušu.

Nie som si istý, či je to moja oblasť...

Všetci máme dušu. Aleluja. Takže s kým ste prišli spraviť rozhovor?

S Ronom Lordom.

(Krátka prestávka, kým databáza nájde Rona Lorda.)

Áno. Tu je. Vystavovateľ, trieda A. Pán Lord vás bude očakávať v oddelení Budúcnosť pre dospelých. Tu je mapa. Moje meno je Claire. Dnes budem vaša kontaktná osoba.

Claire bola vysoká, čierna, nádherná, vyobliekaná v tmavozelenej sukni na mieru a bledozelenej hodvábnej košeli. Potešil som sa, že dnes je moja kontaktná osoba.

Claire mi vypísala visačku rýchlou rukou s upravenými nechtami. Ručne – zvláštne staromódna a dojímavá metóda identifikácie na futuristickej technologickej konferencii.

Claire... pardon... to meno... nie Ryan, len Ry.

Ospravedlňujem sa, pán doktor, nevyznám sa v anglických menách. Vy ste Angličan?

Áno.

Milý prízvuk. (Usmejem sa. Aj ona sa usmeje.)

Ste v Memphise prvýkrát?

Áno.

Máte rád BB Kinga? Johnnyho Casha? A najväčšieho kinga?

Martina Luthera Kinga?

No, mala som na mysli Elvisa. Ale keď už o tom hovoríte, máme tu naozaj veľa kingov. Možno to súvisí s tým, že toto mesto sa volá Memphis. Nuž, keď nejaké mesto pomenujete po hlavnom meste Egypta, uvidíte faraónov. Uhm?

Poviem jej, že pomenovať niečo je prejavom moci.

Isteže. To mal za úlohu Adam v rajskej záhrade.

Áno, pomenovať všetko podľa druhu. Sexbot...

Pardon, pane?

Myslíte, že Adam by to bol predpokladal? Pes, mačka, had, figovník, sexbot?

Našťastie nemusel, pán doktor.

Áno, určite máte pravdu. Ozaj, Claire, prečo toto miesto nazvali Memphis?

Myslíte v roku 1819? Keď ho založili?

Kým hovorí, v duchu vidím mladú ženu, ktorá sa cez zmáčané okno pozerá na druhý breh jazera.

Poviem Claire: Áno. 1819. *Frankenstein* mal vtedy rok.

Zamračí sa. Nerozumiem, pane.

Román *Frankenstein* – vyšiel v roku 1818.

Myslíte toho chlapíka, čo mal v krku skrutku?

Viac-menej...

Videla som film.

Preto sme dnes tu. (Keď som to povedal, Claire sa ztvárila zmätene, a tak som jej to vysvetlil.) Nemyslím existenciálne. Preto sme dnes tu – myslím to tak, že preto je tu dnes Tec-X-Po. V Memphise. Organizátori sú radi, keď môžu prepojiť mesto a myšlienku. Memphis aj *Frankenstein* majú dvesto rokov.

No a?

Technológie. Umelá inteligencia. *Frankenstein* bola vízia, ako možno vytvoriť život – prvú nie ľudskú inteligenciu.

A čo anjeli? (Claire na mňa pozrie, vážne a nechovne. Zaváham... Čo to hovorí?)